

Työehdot-osasto/Koskinen

12.2.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 16.2.2021

HE 222/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Esityksellä pyritään vähentämään ilman erityisen painavaa syytä tehtävistä kilpailukieltosopimuksista aiheutuvia haittoja työntekijöille ja työmarkkinoiden toimivuudelle sekä edistämään työmarkkinoiden dynaamisuutta ja positiivista työllisyyskehitystä.

SAK:n mielestä valmisteltu lainsäädäntömuutos korjaa tilannetta työntekijöiden näkökulmasta, mutta vain osittain. Valmisteltua lakimuutosta ei voida pitää riittävänä keinona säätää kiellettyjen kilpailukieltoehtojen käyttämisen seuraamuksista tasapainoisella tavalla. Työntekijälle tulisi maksaa rajoitusajalta täysi työntekijän tavanomaista palkkaa vastaava korvaus. Näin voitaisiin ennalta ehkäistä tehokkaammin työsopimuslaissa säädettyjen edellytysten vastaisten kilpailukieltosopimusten käyttöä sekä vaikuttaa myönteisesti kilpailukieltosopimusten työllisyyttä rajoittaviin vaikutuksiin.

Esitykseen ei sisälly hallitusohjelma -kirjaukseenkin sisältyvä kilpailevan toiminnan käsitteen tarkentaminen. Kilpailukieltosopimusten ohella myös tämä työsuhteen aikainen rajoittava säännös saattaa muodostua kohtuuttomaksi seikaksi esimerkiksi osa-aikaisen työntekijän pyrkiessä hankkimaan lisätuloja saman alan työtehtävissä toisen (kilpailevan) työnantajan palveluksessa.

Rajoitusajalta maksettavan korvauksen taso

Esityksessä esitetään, että korvauksen prosenttiosuus palkasta olisi 40 prosenttia enintään 6 kuukauden kilpailukielloissa ja 60 prosenttia tätä pidemmissä.

SAK katsoo, että korvauksen porrastamiselle ei ole perusteita, eikä korvauksen suuruuden suhteen työntekijöitä pidä asettaa eriarvoiseen asemaan. Korvauksen tulee vastata 100 prosenttisesti työntekijän tavanomaista palkkaa. Esitetyt eritasoiset korvaukset eivät ole perusteltuja, koska kuukausittaiset ansionmenetykset ja toimintavapauden rajoitukset ovat joka kuukausi samat riippumatta kilpailukiellon rajoitusajan pituudesta. Lisäksi ensimmäisten kuuden kuukauden alempi korvaustaso johtaa siihen, että sovitaan jatkossakin helpommin kuuden kuukauden kilpailukieltosopimuksia.

Työehdot-osasto/Koskinen

12.2.2021

Työntekijälle kilpailukiellon vaikutus ilmenee merkittävänä työntekijän ansiotulojen vähentymisenä sen vuoksi, että työntekijä ei voi tehdä rajoituksen piiriin kuuluvaa ammattitaitoaan ja koulutustaan vastaavaa työtä.

Korvauksen on vastattava koko ansion menetystä ja tulee olla siis kohtuullisessa suhteessa kilpailukiellosta aiheutuviin työntekijän toimintavapauden rajoituksiin, jotka ovat useimmiten niin laajoja, että estävät työllistymisen muihin tehtäviin rajoitusajana. Erityisen ongelmalliseksi osittainen korvaus muodostuu alimmilla tulotasoilla, kun täydellä palkallakaan ei tule välttämättä toimeen.

Esityksessä omaksuttu osittainen korvaustaso vaikuttaa myös suoraan kilpailukieltolausekkeiden määrään. Lainsäädännön arviointineuvosto on lausunnossaan todennut, että esityksen tavoitteena ei ole puuttua pelkästään kilpailukieltosopimusten tahalliseen perusteettomaan käyttöön, vaan vähentää niiden perusteetonta käyttöä ylipäänsä. SAK toteaa, että myös tätä tavoitetta tukee parhaiten täyden korvauksen periaate.

Kiellettyjen kilpailukieltotoehtojen seuraamuksista

On kohtuutonta ja perusteetonta, että sopimusosapuolilla on erisuuruiset seuraamukset sopimusrikkomusten varalle. Esityksen mukaan työntekijä voi joutua korvaamaan sopimussakkona kuuden kuukauden täyttä palkkaa vastaavan korvauksen. Sopimussakkosäännöstä on muutettava siten, että sakon suuruus sidotaan korvauksen määrään. Tätä puoltaa myös hallitusohjelmassa kirjattu tavoite, jonka mukaan on säädettävä kiellettyjen ehtojen käyttämisen seuraamuksista tasapainoisella tavalla.

Mitättömyydestä ja irtisanomisesta

Yksi erityisen merkittävä seikka käytännön ongelmien kannalta on kilpailukieltosopimusten mitättömyys. Sopimuksen mitättömyyden ei pidä koitua työsuhteen heikomman osapuolen vahingoksi, jos kilpailukieltosopimus on alun perin tehty lain vastaisesti ilman erityisen painavaa syytä. Työnantajalla tulee olla korvausvelvollisuus joka tapauksessa. Työnantajan, jonka aloitteesta kilpailukiellosta on sovittu ja joka on sopimussuhteen vahvempi osapuoli, ei tule voida edukseen vedota jälkeensä kilpailukiellon mitättömyyteen. Mitättömyys on saatettu todeta pahimmillaan vasta vuosikymmenien kuluttua, mutta työntekijä on vilpittömästi noudattanut sopimusehtoa esimerkiksi jättämällä hakematta kilpailevan työnantajan parempipalkkaiseen työtehtävään.

Kilpailevan toiminnan kieltä

SAK katsoo, että hallitusohjelmassa todettu kilpailevan toiminnan kieltä koskeva asia olisi pitänyt valmistella tässä samassa yhteydessä. Esitämme, että sen valmistelu tulee aloittaa vielä tämän hallituskauden aikana.

Vaikutusten arviointi

SAK esittää, että esitettyjen muutosten osalta on toteutettava lainsäädäntömuutosten vaikutusten arviointi viimeistään siirtymäajan

Työehdot-osasto/Koskinen

12.2.2021

päättymisen jälkeen, kun lainsäädännön soveltamisesta on saatu riittävästi käytännön kokemuksia. Lainsäädännön arviointineuvosto on myös esittänyt jälkiarviointia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

päälakimies Timo Koskinen
timo.koskinen@sak.fi
puh. 040 731 2387